

Türkiye’de Finansal Tabana Yayılmaya Genel Bakış

Alper Oğuz, Kıdemli Finansal Sektör Uzmanı
DÜNYA BANKASI

Gündem

1

Talep

2

Arz

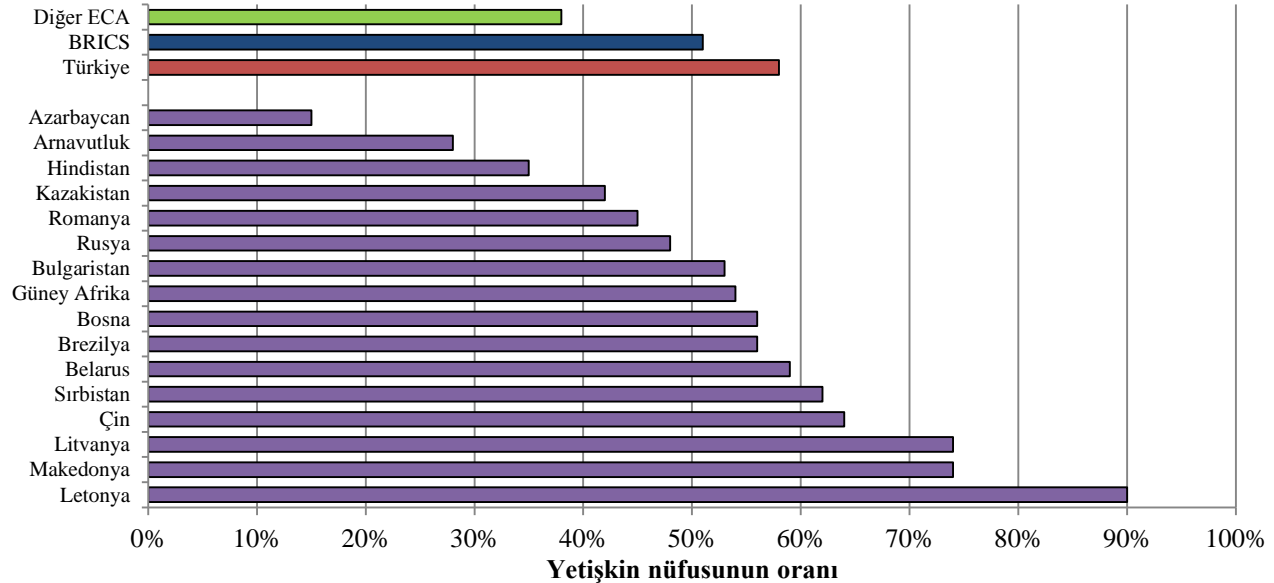
Talep Tarafı

- 1. Türkiye’de hesap penetrasyonu** nispeten ileri düzeydedir ancak cinsiyet, gelir düzeyi, eğitim gibi alt kategoriler arasında önemli farklılıklar mevcuttur ve cinsiyet uçurumu özellikle öne çıkmaktadır
- 2. Hesap kullanım kalıpları** nüfusun önemli bir kısmının banka hesaplarını yetersiz düzeyde kullandığını göstermektedir : kayıtlı tasarruf ve borçlanma düzeyleri oldukça düşüktür
- 3. Finansal yeterlilik ve finansal okuryazarlık** düzeyleri nispeten düşüktür ve geliştirilebilir bir potansiyele işaret etmektedir
- 4. İşletmelerin finansal hizmetlere erişimi** benzer ülkeler seviyesindedir ancak büyük ölçüde banka finansmanına dayalıdır ve finansmana erişim en önemli zorluk olmaya devam etmektedir.

1- Hesap penetrasyonu : Türkiye’de finansal tabana yayılma seviyesi BRICS ve Avrupa ve Orta Asya (ECA) ülkelerinin ortalamalarına göre nispeten daha yüksektir.

- Türkiye’deki yetişkinlerin yüzde 58’si kayıtlı bir finansal kuruluşta hesap sahibidir.
- Bankalar yoluyla finansal sisteme erişen yetişkinlerin oranı, kredi birlikleri, kooperatifler veya mikro finans kuruluşları gibi diğer finansal kuruluş türleri aracılığıyla finansal sisteme erişen yetişkinlerin oranından daha yüksektir.
- Bu durum, diğer talep tarafı anketlerinden elde edilen veriler ile tutarlıdır : EBRD’nin Geçiş Ülkelerinde Yaşam Anketi 2010 verileri Türkiye’deki yetişkinlerin yüzde 61’inin banka hesabı bulunan bir hanehalkında yaşadığını göstermektedir.

Hesap Penetrasyonu: Kayıtlı bir finansal kuruluşta hesabı bulunan yetişkinler (%)

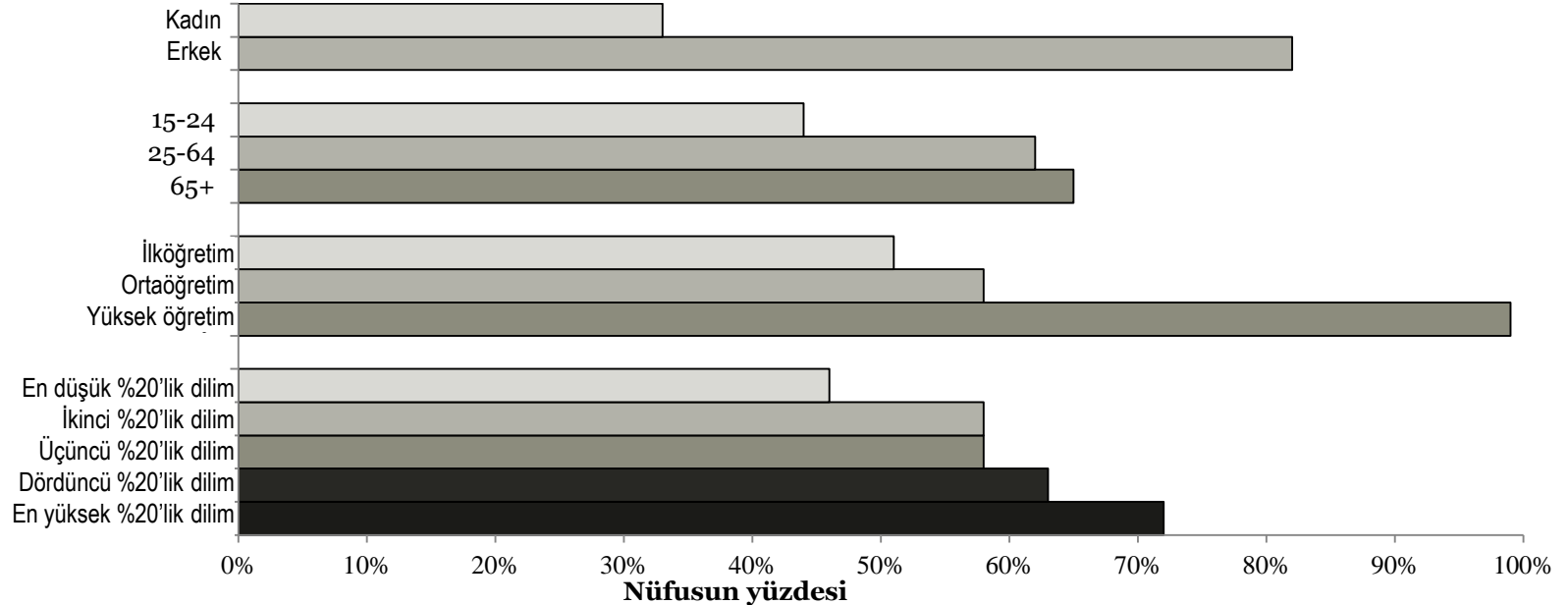
1- Hesap penetrasyonu: Gelir, eğitim ve yaş kategorileri arasında hesap penetrasyonu bakımından önemli farklılıklar mevcuttur

Eğitim: Yüksek öğretim veya daha yüksek eğitim düzeyine sahip yetişkinlerin yüzde 99'u banka hesabına sahiptir, ancak eğitim düzeyi ilköğretim veya daha düşük olan yetişkinler arasında bu oran sadece yüzde 51'dir.

Gelir düzeyi: Türkiye'de gelir sahibi olanlar arasındaki en yoksul yüzde 20'lik dilimde kayıtlı bir hesaba sahip olanların oranı yüzde 46 iken, en zengin yüzde 20'lik kesimde bu oran yüzde 72'dir.

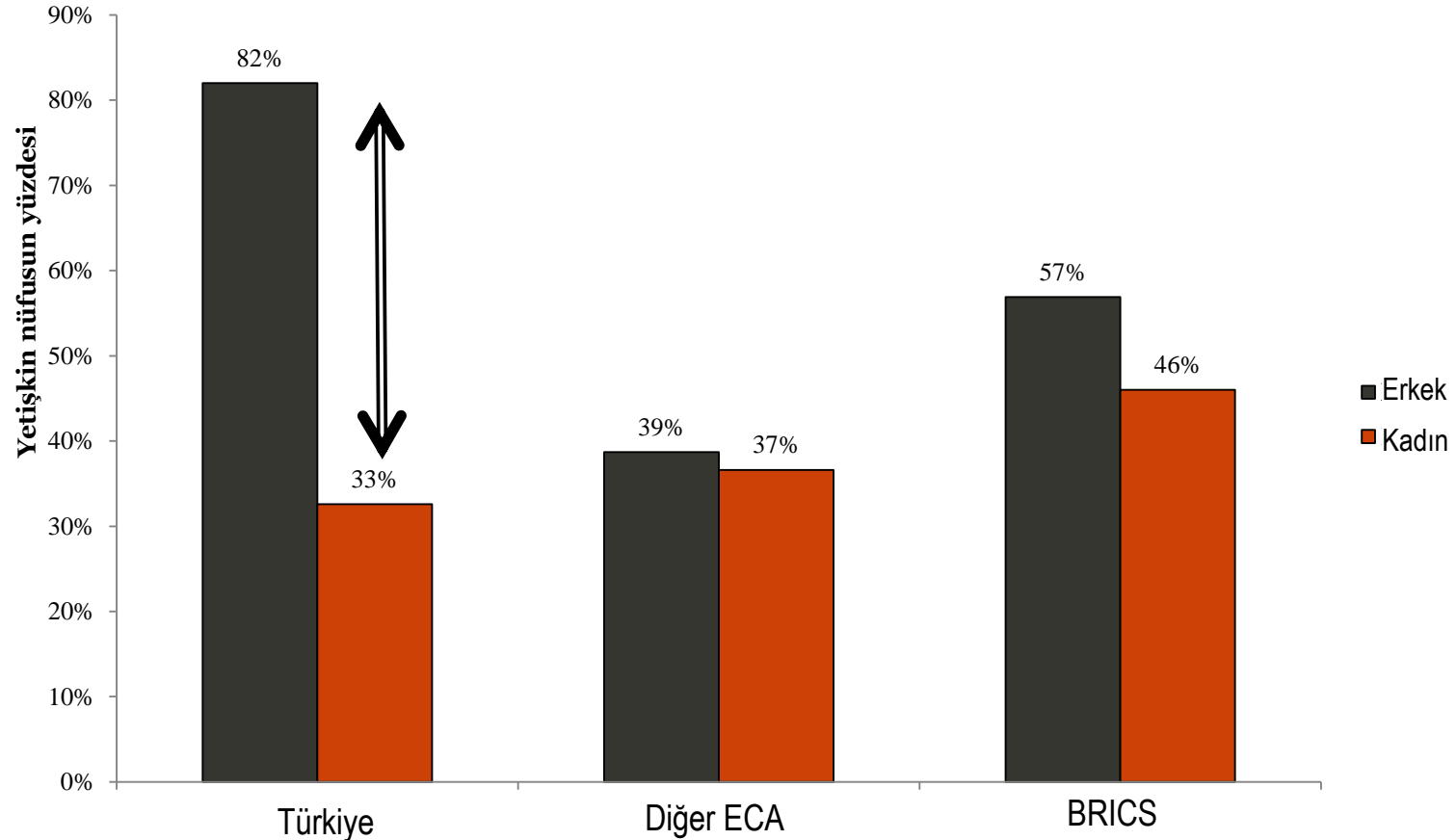
Bölgesel: 2011 Findex verileri ülke genelinde bankada hesabı olmayanlar arasında önemli bir bölgesel farklılaşma göstermemektedir.

Bireysel özelliklere göre hesap penetrasyonu : Kayıtlı bir finansal kuruluşta hesabı bulunan yetişkinler (%)

1- Hesap penetrasyonu: Hesap penetrasyonundaki en önemli farklılaşma cinsiyet kategorisinde görülmektedir – Türkiye’de bankada hesabı bulunmayan 23 milyon kişinin çoğu kadınlardan oluşmaktadır

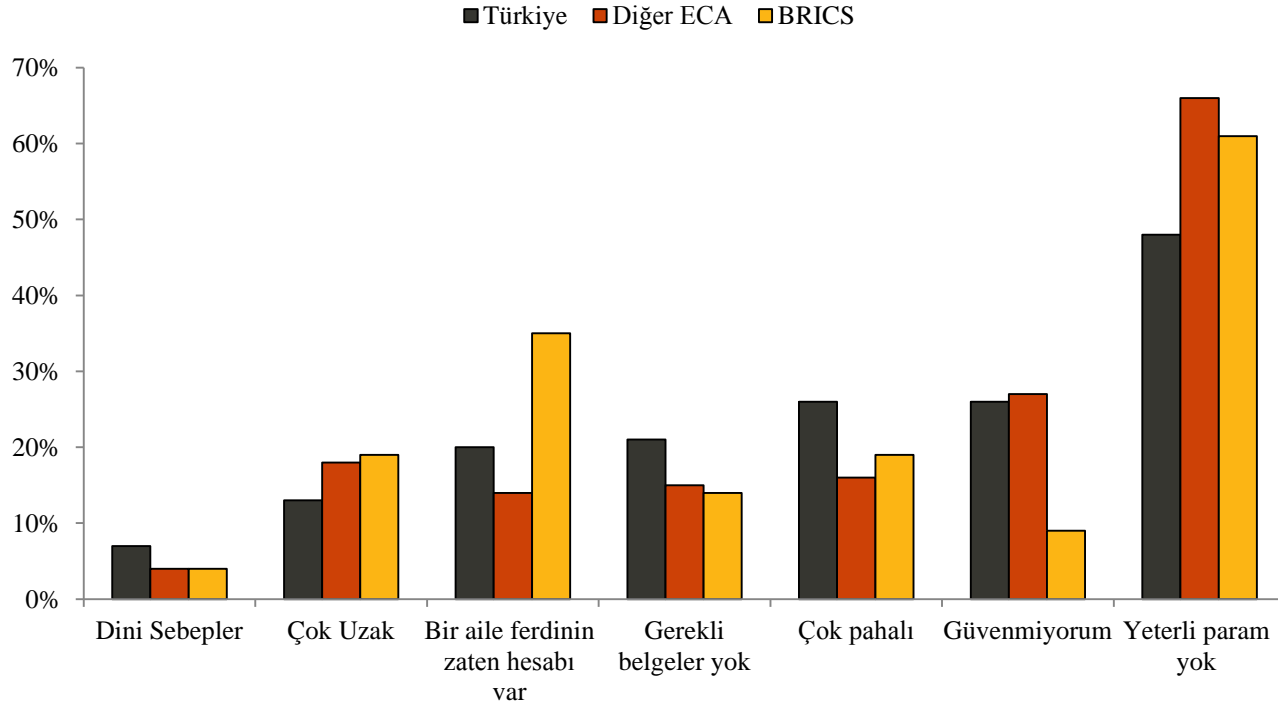
Cinsiyete göre hesap penetrasyonu : Kayıtlı bir finansal kuruluşta hesabı bulunan yetişkinler (%)

Kaynak: Global Findex, 2011

1- Hesap Penetrasyonu: Türkiye’de bankada hesabı olmayan yetişkinler arasında, hesap sahibi olmamanın en yaygın sebebi para olmamasıdır; bunu güvensizlik, yüksek maliyetler ve gerekli belgelere sahip olunmaması izlemektedir.

Kayıtlı hesap kullanımının önündeki engeller : hesap sahibi olmayan bireylerin hesap sahibi olmamalarının ardında yatan sebep olarak bildirdikleri etkenler (%)

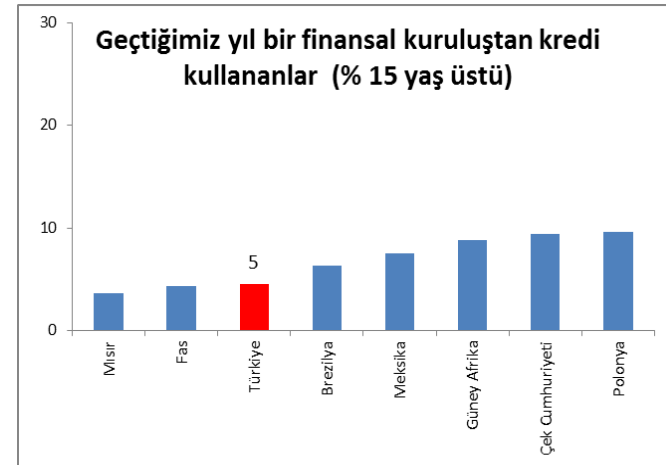
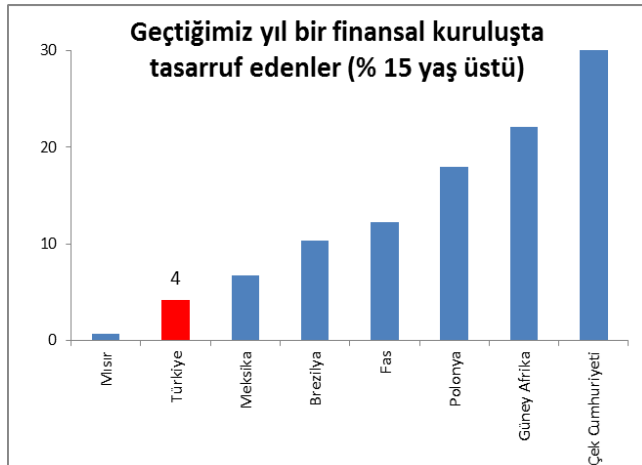
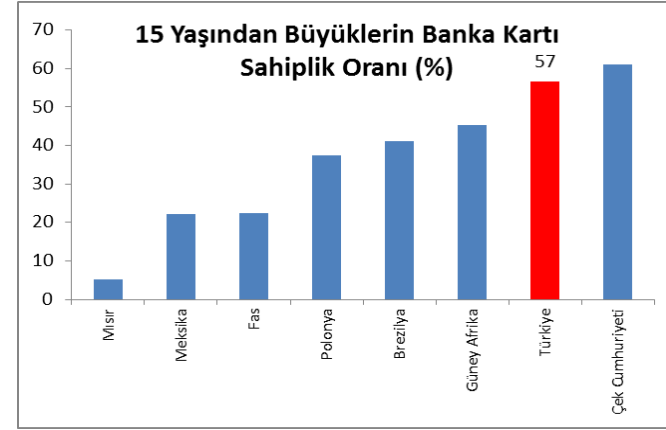
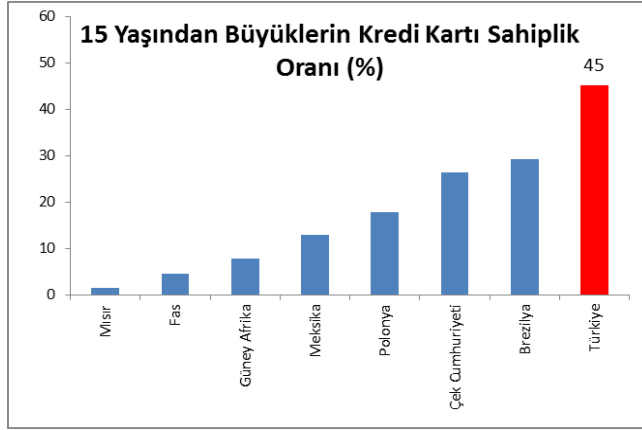

2- Hesap Kullanımı: Hesapların maaş ödemelerini almak amacıyla yaygın kullanımı ile tutarlı olarak, Türkiye'deki hesap sahiplerinin büyük çoğunluğu ayda sadece bir veya iki kez hesaplarına para yatırmakta veya hesaplarından para çekmektedir.

- Hesap sahiplerinin yüzde 90'ı ayda 1-2 kez para yatırırken, sadece yüzde 9'u ayda üç veya daha fazla kez hesabına para yatırmaktadır.
- Hesap sahiplerinin yüzde 77'si ayda 1-2 kez hesabından para çektiğini, yüzde 21'i ise ayda üç veya daha fazla kez para çektiğini bildirmiştir.
- Diğer ECA ülkeleri ile karşılaştırıldığında, hiç para çekilmeyen veya para yatırılmayan hesap olarak tanımlanan "hareketsiz" hesap sayılarının sayısı Türkiye'de nispeten azdır.

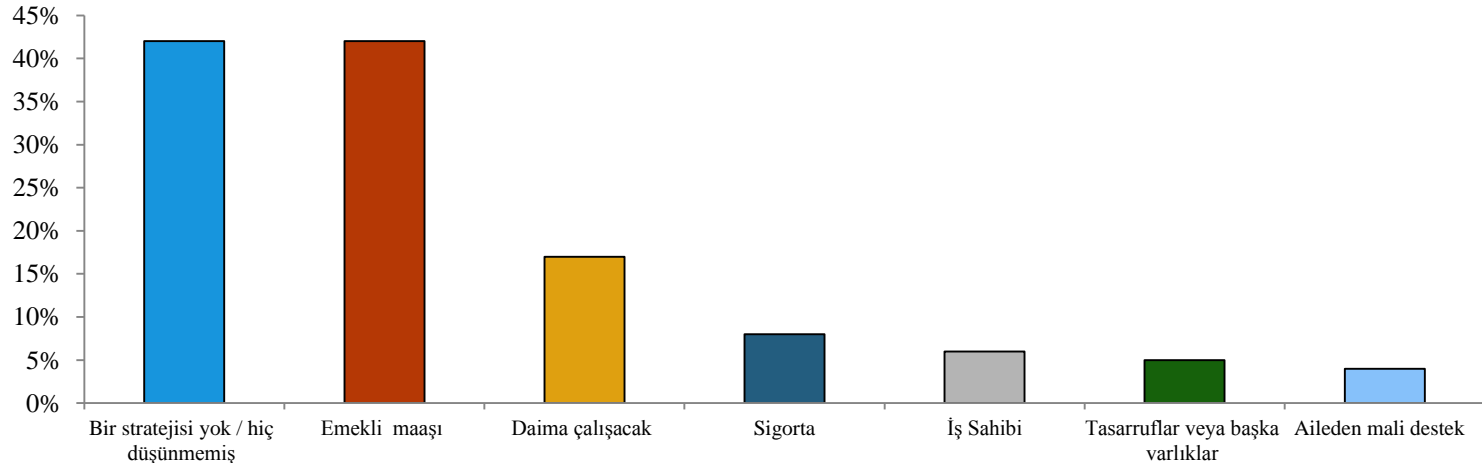
2- Hesap Kullanımı: Banka ve ATM kartları, kredi kartları, ile ATM'ler Türkiye'de yaygın olarak kullanılmaktadır; bu eğilim gelişmekte olan ülkelerden çok yüksek gelirli ülkelerdeki eğilim ile tutarlıdır. Ancak finansal sistem içinde tasarruf etme ve kredi kullanımı azdır.

3- Finansal yeterlilik: 2012 Finansal Yeterlilik Anketine göre, Türkiye'deki yetişkinlerin yarıdan azı bileşik faiz, basit faiz ve enflasyon ile ilgili soruları doğru cevaplandırmıştır

- Yetişkinlerin yüzde 84'ü basit bölme ile ilgili bir soruyu doğru cevaplandırırken, enflasyon kavramı ile ilgili bir soruyu katılımcıların sadece yüzde 46'sı doğru cevaplandırmıştır. Basit faiz ve bileşik faiz ile ilgili sorularda bu oran sırasıyla yüzde 28 ve yüzde 18'e düşmektedir. Bu durum Türkiye'deki insanların mantıklı tasarruf, borçlanma ve yatırım kararları alabilmek için gereken spesifik bilgiye sahip olmayabileceğini göstermektedir.
- Türkiye'de 60 yaş altı yetişkinlerin yüzde 42'si yaşlılıklarında hanehalkı masraflarının karşılanması ile ilgili bir stratejiye sahip olmadıklarını veya bunu hiç düşünmediklerini bildirmiştir. Yetişkinlerin yine aynı oranı emeklilik maaşı (devlet, işveren, aile üyesi veya diğer) ile geçineceklerini bildirmiştir. Türkiye'deki 60 yaş altı yetişkinlerin yüzde 17'si daima çalışacağını bildirmiştir.

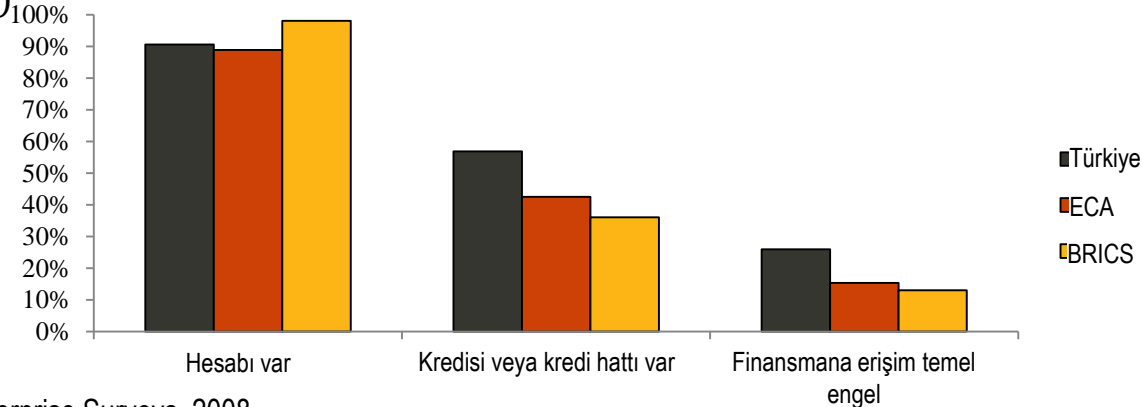
Yaşlılık Planı : 60 yaş altı yetişkinlerden yaşlılıktaki masrafları için aşağıdaki stratejileri planlayanların oranları (%)

4- Türkiye'deki işletmelerin erişimi: Finansmana erişim Türkiye'deki şirketler için en büyük zorluk

- Kayıtlı Türk şirketlerinin yüzde 91'i bir çek veya tasarruf hesabına sahip olduğunu bildirmiştir
- Sektörlere ve şirket büyüklüklerine göre önemli farklılıklar olsa da Türk şirketlerinin yarıdan fazlası (yüzde 57) krediye erişimi olduğunu bildirmiştir.
- Krediye erişimi olan şirketlerin büyük çoğunluğu (yüzde 85) krediyi bir özel ticari bankadan aldığını bildirmiştir.
- Ortalama olarak, Türk şirketleri yatırımlarının yüzde 38'ini bankalar yoluyla finanse ettiğini bildirmiştir. Bu oran ECA bölgesindeki diğer şirketlerin bildirdiği orandan (yüzde 22) çok daha yüksektir.
- Hem 2005 hem de 2008 yıllarında görüşülen şirketlerden elde edilen veriler banka finansmanının Türkiye'de giderek daha fazla önem kazanan bir finansman kaynağı haline geldiğini göstermektedir.
- Türkiye'deki şirketlerin yüzde 26'sı finansmana erişimi en büyük engel olarak bildirmektedir; bu yüzde 16'lık ECA ortalamasından daha yüksektir.

Şirketler için Finansal İçerme: Finansal araca veya engele sahip olduğunu bildiren şirketlerin oranları (%)

1

2

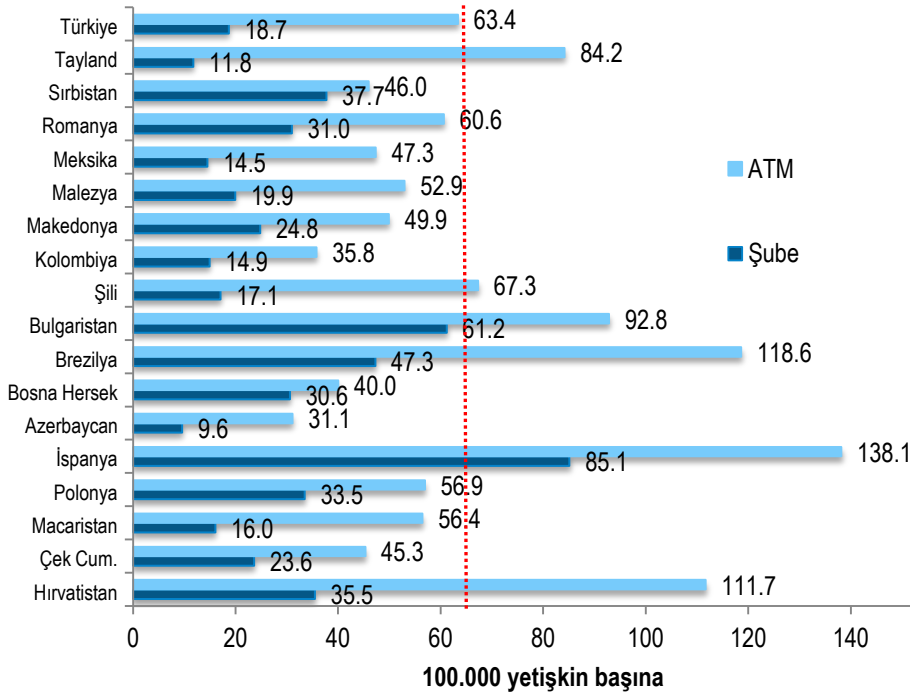
Arz Tarafı

Arz Tarafı

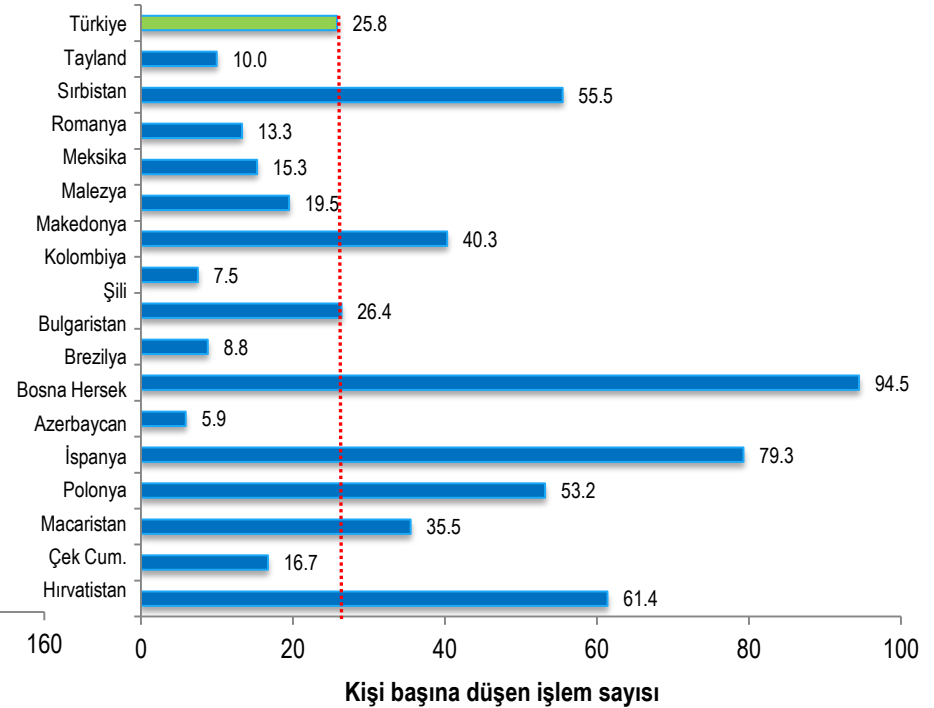
1. Finansal hizmetlerin mevcudiyeti ve sunumu benzer gelir düzeyine sahip ülkeler ile uyumludur ve bazı durumlarda ortalamanın üzerindedir.
2. Bankalar piyasadaki hakim oyuncularlardır. Banka Dışı Finansal Kuruluş sektörü özellikle finansal kiralama ve faktoring olmak üzere yeterince gelişmemiştir; mikro finans neredeyse yoktur.
3. Uzun vadeli finansman kaynaklarının arttırılması için sermaye piyasasının daha fazla geliştirilmesi gerekmektedir.

1- Finansal hizmetlerin mevcudiyeti ve sunumu : ATM penetrasyonu ve nakit dışı ödeme yöntemlerinin kullanımı benzer (üst orta gelir düzeyindeki) ülkelerin üzerindedir...

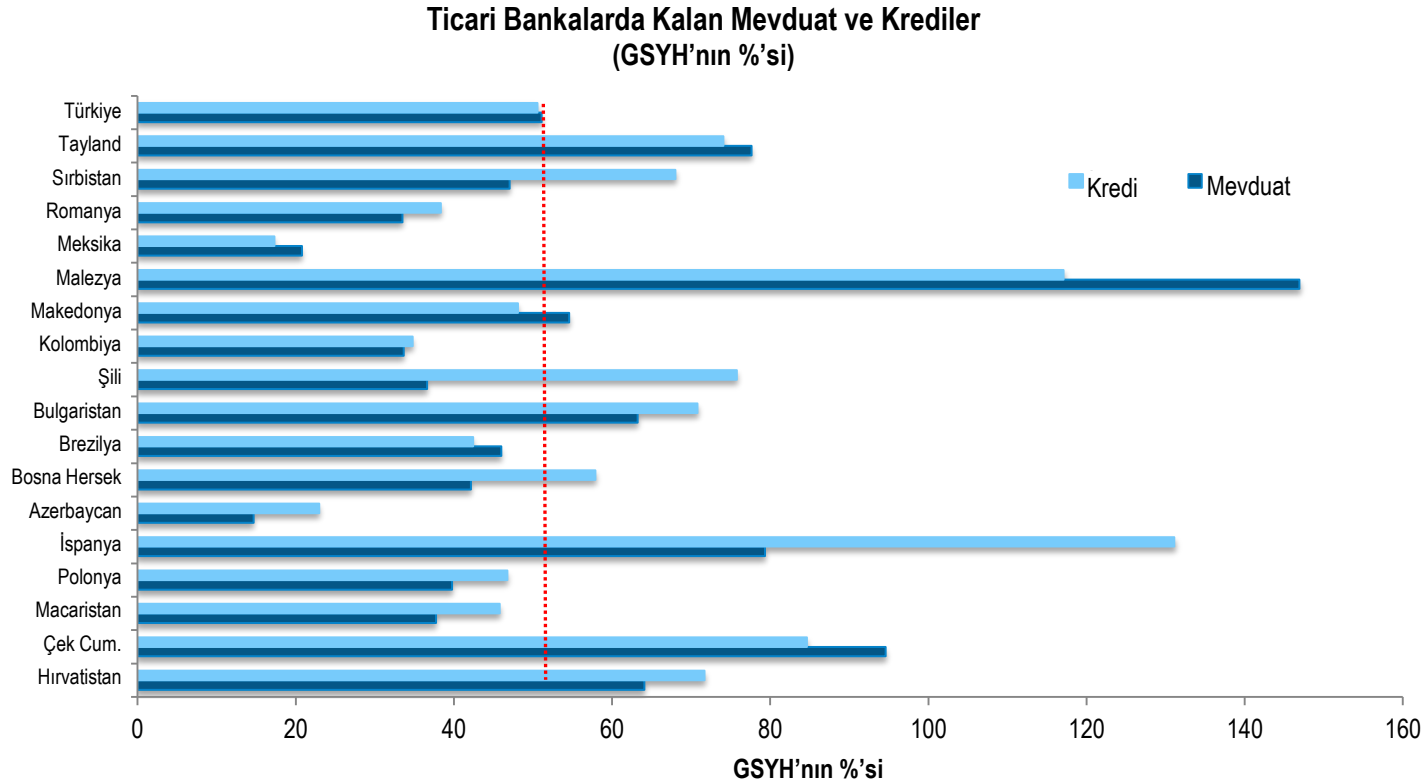
ATM ve Banka Şubesi Penetrasyonu, 2012 (100.000 yetişkin başına)

Kişi Başına Düşen Nakit Dışı Perakende Ödeme İşlemi (2009)

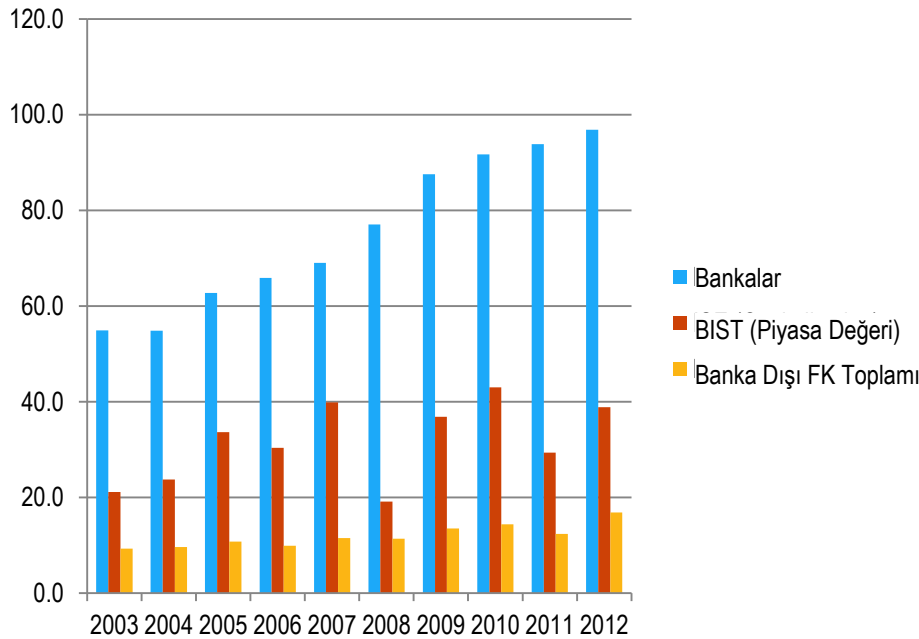

1- Finansal hizmetlerin mevcudiyeti ve sunumu : ... benzer gelir düzeyine sahip ülkeler ile uyumlu, ancak çoğu OECD ortalamasının altında ...

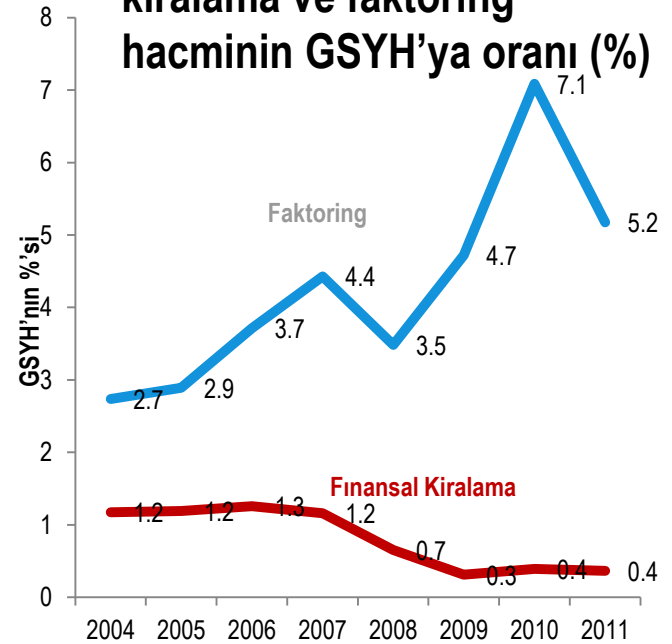
2- Bankalar finansal sektördeki hakim oyuncularlardır: Finans sektörü Türkiye’de kendi büyüklüğündeki bir ekonomide bulunan derinliğe ve çeşitliliğe sahip değildir

Aktif Büyüklüğü / GSYH (%)

Kaynak: BDDK, Borsa İstanbul, SPK

Türkiye : Toplam finansal kiralama ve faktöring hacminin GSYH'ya oranı (%)

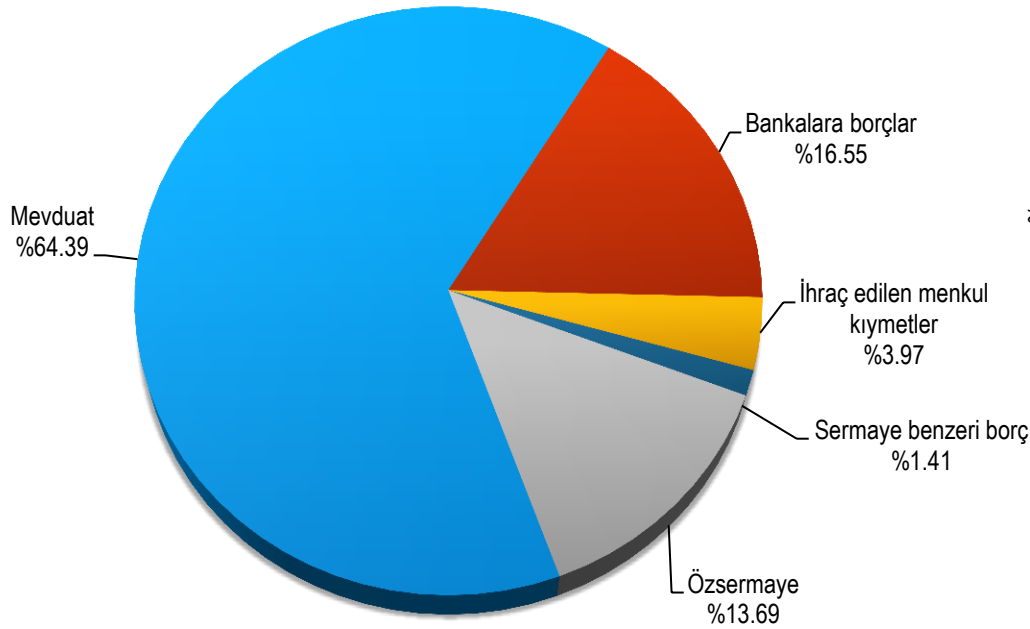

Kaynak: Küresel Finansal Kalkınma Göstergeleri, 2011

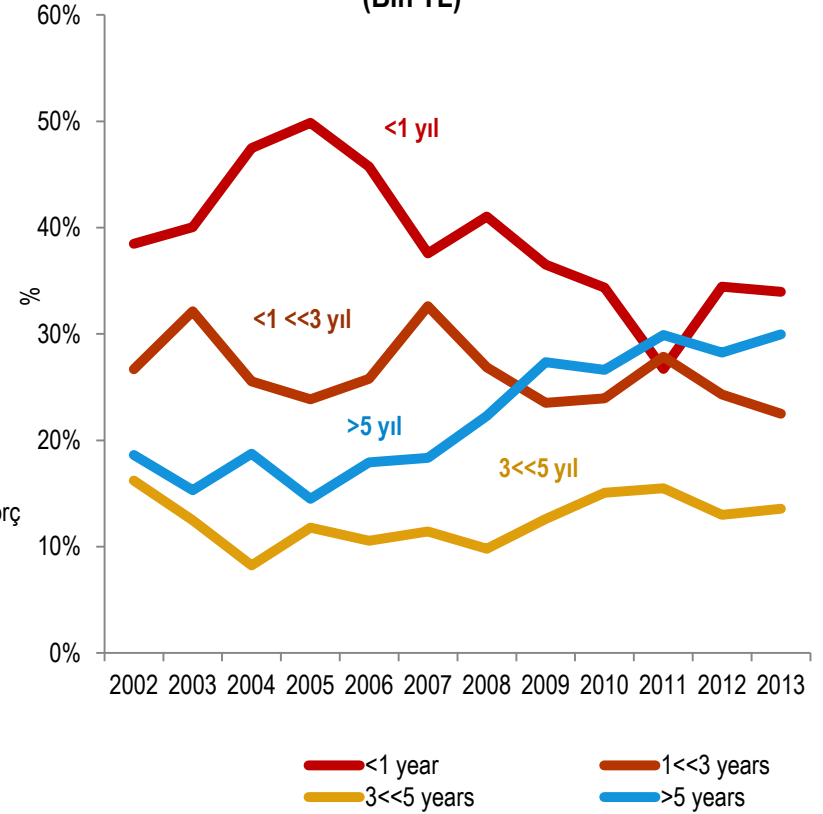

2- Bankalar finansal sektördeki hakim oyuncularlardır : Bankaların ana finansman kaynakları büyük ölçüde kısa vadeli (<1 yıl) mevduatlardır...

Toplam yükümlülüklerin dağılımı - 2013
(milyon ABD\$)

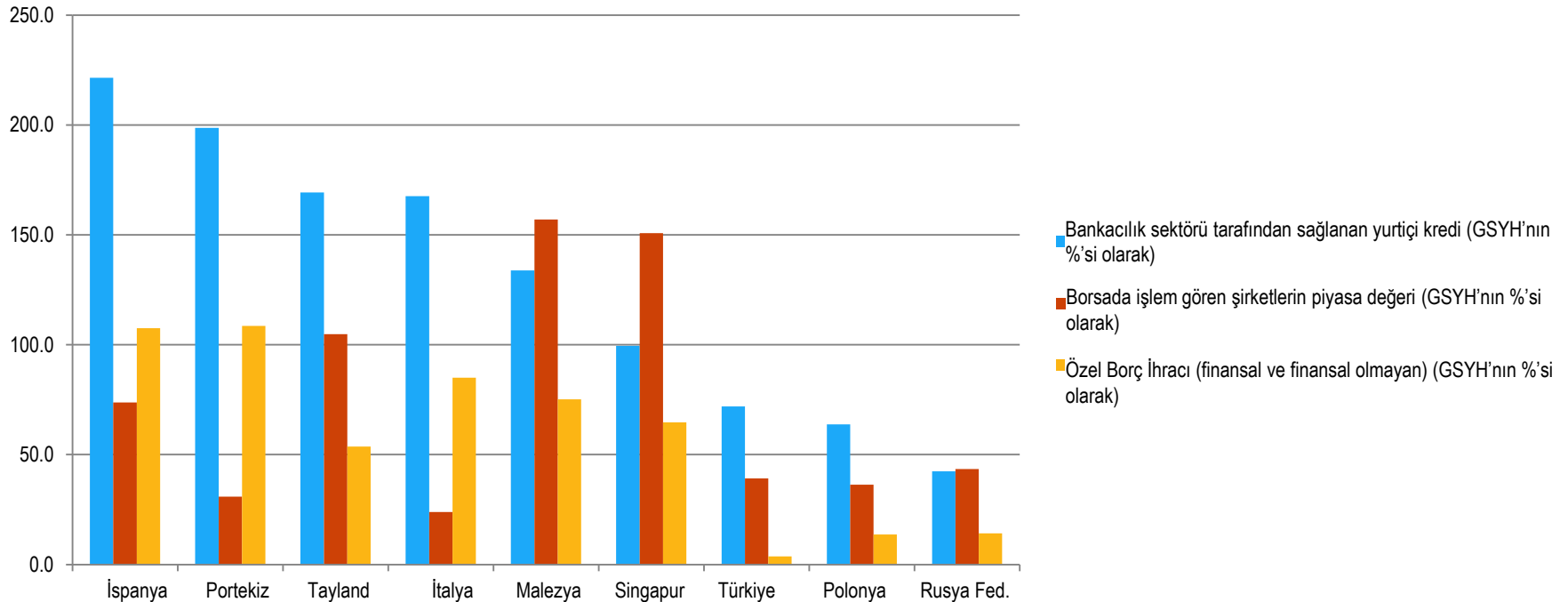

Kredilerin vade dağılımı (müşteri kredileri + kredi kartları hariç)
(Bin TL)

3- Sermaye piyasasının daha fazla geliştirilmesi gerekmektedir. Sermaye piyasalarının gelişimi şirketler için uzun vadeli finansmanın erişilebilirliği bakımından kilit öneme sahip olacaktır ve bankacılık sektöründe KOBİ'ler için daha fazla yer açacaktır

Finansal Piyasa Gelişim Göstergeleri - 2012

LOAN REPAYMENT

Date	No	Exp.	Time	Am.
2013	20	1860	4-1	1020
4137	20	1180	4-1	1120
1-1	20	1220	4-1	1120
1-9	20	1220	4-1	1140
1-11	20	1240	4-1	1160
		1260		1180
		1280		1200
		1300		1220
		1320		1240
		1340		1260
		1360		1280
		1380		1300
		1400		1320
		1420		1340
		1440		1360
		1460		1380
		1480		1400
		1500		1420
		1520		1440
		1540		1460
		1560		1480
		1580		1500
		1600		1520
		1620		1540
		1640		1560
		1660		1580
		1680		1600
		1700		1620
		1720		1640
		1740		1660
		1760		1680
		1780		1700
		1800		1720
		1820		1740
		1840		1760
		1860		1780
		1880		1800
		1900		1820
		1920		1840
		1940		1860
		1960		1880
		1980		1900
		2000		1920
		2020		1940
		2040		1960
		2060		1980
		2080		2000
		2100		2020
		2120		2040
		2140		2060
		2160		2080
		2180		2100
		2200		2120
		2220		2140
		2240		2160
		2260		2180
		2280		2200
		2300		2220
		2320		2240
		2340		2260
		2360		2280
		2380		2300
		2400		2320
		2420		2340
		2440		2360
		2460		2380
		2480		2400
		2500		2420
		2520		2440
		2540		2460
		2560		2480
		2580		2500
		2600		2520
		2620		2540
		2640		2560
		2660		2580
		2680		2600
		2700		2620
		2720		2640
		2740		2660
		2760		2680
		2780		2700
		2800		2720
		2820		2740
		2840		2760
		2860		2780
		2880		2800
		2900		2820
		2920		2840
		2940		2860
		2960		2880
		2980		2900
		3000		2920

LOAN REPAYMENT

No	Exp.	Time	Am.	Exp.
20	1860	4-1	1020	1020
20	1180	4-1	1120	1120
20	1220	4-1	1120	1120
20	1220	4-1	1140	1140
20	1240	4-1	1160	1160
20	1260		1180	1180
20	1280		1200	1200
20	1300		1220	1220
20	1320		1240	1240
20	1340		1260	1260
20	1360		1280	1280
20	1380		1300	1300
20	1400		1320	1320
20	1420		1340	1340
20	1440		1360	1360
20	1460		1380	1380
20	1480		1400	1400
20	1500		1420	1420
20	1520		1440	1440
20	1540		1460	1460
20	1560		1480	1480
20	1580		1500	1500
20	1600		1520	1520
20	1620		1540	1540
20	1640		1560	1560
20	1660		1580	1580
20	1680		1600	1600
20	1700		1620	1620
20	1720		1640	1640
20	1740		1660	1660
20	1760		1680	1680
20	1780		1700	1700
20	1800		1720	1720
20	1820		1740	1740
20	1840		1760	1760
20	1860		1780	1780
20	1880		1800	1800
20	1900		1820	1820
20	1920		1840	1840
20	1940		1860	1860
20	1960		1880	1880
20	1980		1900	1900
20	2000		1920	1920
20	2020		1940	1940
20	2040		1960	1960
20	2060		1980	1980
20	2080		2000	2000
20	2100		2020	2020
20	2120		2040	2040
20	2140		2060	2060
20	2160		2080	2080
20	2180		2100	2100
20	2200		2120	2120
20	2220		2140	2140
20	2240		2160	2160
20	2260		2180	2180
20	2280		2200	2200
20	2300		2220	2220
20	2320		2240	2240
20	2340		2260	2260
20	2360		2280	2280
20	2380		2300	2300
20	2400		2320	2320
20	2420		2340	2340
20	2440		2360	2360
20	2460		2380	2380
20	2480		2400	2400
20	2500		2420	2420
20	2520		2440	2440
20	2540		2460	2460
20	2560		2480	2480
20	2580		2500	2500
20	2600		2520	2520
20	2620		2540	2540
20	2640		2560	2560
20	2660		2580	2580
20	2680		2600	2600
20	2700		2620	2620
20	2720		2640	2640
20	2740		2660	2660
20	2760		2680	2680
20	2780		2700	2700
20	2800		2720	2720
20	2820		2740	2740
20	2840		2760	2760
20	2860		2780	2780
20	2880		2800	2800
20	2900		2820	2820
20	2920		2840	2840
20	2940		2860	2860
20	2960		2880	2880
20	2980		2900	2900
20	3000		2920	2920

Teşekkürler!